

Noored Kotkad 80 vanad

27. mail 1930 pandi Kaitseliidus alus Noorte Kotkaste eriorganisatsioonile. Oli aeg hakata järelepoole kasvatama sihikindlamalt kui seni. Kümne aastaga kasvas organisatsioon 20 000 liikmeni. Eesti vabaduse eest võitles II maailmasõjas suur osa endisi noorkotkaid. Ka 50 okupatsiooni aastat ei suutnud kustutada liilanoorte aadet. Taas tõstsid esimesed noorkotkaste rühmad pead 1990.aastal. Taastatud organisatsioon on praeguseks tegutsenud juba kaks korda nii palju aastaid kui sõjaeelne. Küsimärke arengus on, aga hüüumärk on valdav.

Alutaguse malevas algab Noorte Kotkaste 80. aastapäeva tähistamine 28. mail õhtul rivistusega Sinimägedes. Toimuvad ajakohased kõned ja tänatakse tublimaid. Edasi liigutakse laagrikohta Sinimäe lahinguväljadele ja elatakse laagriolu 30. mail lõunani. Selle aja jooksul saadakse ülevaade Sinimägedega seotud ajaloo ja tegutsesetse aktiivselt kohalike giidide juhtimisel. Viimasel päeval läbivad rühmade neljalikmelised võistkonnad oskusteraja. Oskusterajal tuleb orienteeruda Sinimägede vahel ja lahendada leitud punktides meeskonnatöö ülesandeid. Üritusel osalevad külalistel Sakala maleva noorkotkad.

• Ikka reibas Alutaguse malev

Sõjaeelse noorkotka meenutusi

Olen sündinud Tallinnas 1928. aastal. Minu isa oli sel ajal Kaitseliidu Tallinna Maleva pealik. 1934. aastal, kui hoiti ära vapside võimuletulek, paigutati paljud Eesti kõrgemad ohvitserid uutele ametikohtadele, mistõttu oli mul lapsepõlves mitu kodu. Isa määraati Valga kaitseringkonna ja garnisoni ülemaks.

Algus oli Valgas

Aastanumbriks oli 1935, kui 7aastasena astusin Valgas esimesse klassi. Keset õppeaastat haigestusin ja isa viis mu Tartu haiglasse. Kauase eemaloleku tõttu katkesid õpingud esimesel kooliaastal. Kõll aga astusin 7aastaselt organisatsiooni Noored Kotkad Valga malevasse. Teatavasti oli siis igal noorkotkaste rühmal eri värvi kaelarätk. Meie rühma tunnuseks oli tumeroheline kaelarätk. Elukohast tingitult kandsin kuni 1940. aastal riigipõrdeni kolme eri värvi kaelarätkit.

Taas Tallinnas

1936. aastal hakkas isa õppima Tallinnas Kõrgemas Sõjakoolis. Ka mina alustasin uuesti kooliteed Jakob Westholmi poeglaste era-humanitaarõppimaasiumis. Minu noorkotkastaazä jätkus Westholmi rühmas. Meie kooli vormimõts oli ja on nüüd uuesti kirsipunane kollaste triipudega. Vastavalt sellele oli kaelarätk mütsi värvi kollase randiga. Rätik on mul praegugi alles, vaatamata sellele et seoses minu kahekorde represseerimisega läks palju asju kaduma. Koondused toimusid Toompea tänaval Kaitseliidu viiekorralisele majale esimesel korral, mis asub Peastaabi kõrval. Koonduse algul oli kogu rühmal tavaks vasakud käed ühendada ja koos skandeerida: „Oleme sõbrad, oleme aumehed, oleme eestlased!”

Koondustel õppisime nii mõndagi huvitavat, mida koolis ei õpetatud. Põnev oli erikatsete sooritamine, mille eest lisandus vormipluusi paremale käsele rombikuuliline erikatsede märk. Neil aastatel sooritasin hulga erikatsed: esmaabiandja, filatelist, signalist, teejuht, kunstnik, sportlane, metsaskäija. Need märgid on mul säilinud seetõttu, et pärast võimuvahetust ja Kaitseliidu ning Noorte Kotkaste organisatsiooni likvideerimist 1940. aastal harutasin vormipluusi märgid ära. Meelde on jäänud nooroor-organisatsioonide rongkäik Kadrioru presidendilossi ette, kus president Konstantin Päts meid tervitas. Aeg-ajalt korraldasid noorkotkad Kaitseliidu võimalas (neid hooneid Peastaabi vasakul poolel enam ei ole) isade ja poegade õhtuid, millest isaga osa võtsime.

Koitjärve laagris

Kuna meie rühm noorkotkaste suvelaagris siis ei käinud, viibisin 1939. ja 1940. aasta suvel Noorte Meeste Kriitliku Ühingu (NMKÜ) suvelaagris Koitjärvel. Laager asus ilusa männimetsa all Paukjärve kaldal. Laagri hooneid olid ehitatud palkidest, kusjuures oli järgitud Eesti taluehituse stiili. Oli 15 taret, igas tares 8 poissi. Koku oli laagris 27 mitmesugust hoonet, sh söökla, ambulants, nn puhkekodu mitmesuguste ürituste läbiviimiseks, saun, lõkkekoht jm. Taaskohtumist Koitjärvega olin igatsenud aastaid. Okupatsiooni ajal oli see keelutsoon. 1996. aasta mais sai mu ammune soov teoks, kui koos Saku vabandusvõitlejatega olime taas Koitjärvel. Jäällenägemine oli liigutav ja nukker ühtlasi. Vene sõjaväe suurtüki- ja tankipolügoonid on jätnud vapustava ja julma

pitseri kogu ümbruskonnale. Mürskudest räsitud puuladvad, võsastunud põllud, ei jälgegi omaaegsetest elujõulistest taludest, mille asukohtadest annavad tunnistust ahevaremed. Ei ole enam Koitjärve laagrit. See oli poole sajandi jooksul lakanud olemast. Säilinud oli vaid kuuekandiline betoonist lõkkekoht.

Noorkotkaste Haapsalu malevas

Pärast Kõrgema Sõjakooli lõpetamist suunati isa Haapsalu Lääne-Saare sõjajärgkonnana ja Haapsalu garnisoni ülemaks. Minu koolitee Westholmi gümnaasiumis katkes ja jätkus Haapsalu algkoolis ning noorkotkaste Haapsalu malevas. Kaelarätk oli nüüd oranž. Haapsalu oli populaarne hästitoimiv skautide organisatsioon. Klassivennad keelitasid mind skautide poolele tulema ega mõistnud mind noorkotkama, arvestades et minu isa oli Vabadussõja ajal scoutspataljoni ülem. Kuigi selle pataljoni loomine ei olnud otseselt skautidega ühenduses, oli Eesti skautluse ja eriti selle Läänemaa maleval tihe side scoutspataljoniga, mis paiknes siis Haapsalu Uuemõisas. Tööõpetuse õpetaja koolis oli skaudijuhht Heino Jõe, kes põgenes Eestist 1944. Juhtusin 1989. aastal lugema Kanada eestlaste ajalehte, kust leidsin Heino Jõe nime. Kirjutasin talle ja sealt algas meile mõlemale huvitav kirjavahetus. Paraku jäi see lühikeseks, sest Heino Jõe läks peatselt manalatele. Ei saa mainimata jätta rivaalitsemist ja mõningast vastasseisu, mis valitses tollal noorkotkaste ja skautide organisatsiooni vahel. Skaudid kutsusid endale peavanemaks kindral Johan Laidoneri, kes sellest aga keeldus. Siis valiti peavanemaks

tookordne haridusminister Nikolai Kann. Kindral Laidoner sai kõikide noorteorganisatsioonide peavanemaks. Noorte Kotkaste organisatsioon, mis loodi 1930. aastal, saavutas kiiresti suure populaarsuse ja 1939. aastaks oli liikmeid 20 000, samal ajal oli skautide malevas 7 000 (EE nr 6, lk 651). See vastasseis ja negativism säilis ning avaldus isegi paguluses. Raamatus „Eesti skautlus viiskümmend aastat”, mis ilmus 1962. aastal Stockholmis, kirjutab Heino Jõe, kes oli paguluses tunnustatud skaudijuhht: „Esimese ja teise skautide suurlaagri vahe oli kuus aastat. Olnuks ehk veelgi enam, kui vahepeal erilane poleks eesti skautlust valusasti torganud. See erilane oli Noorte Kotkaste asutamine 1930. aasta sügise”. Kuna probleem oli üleriigiline, loodi 1936. aastal Haridusministeeriumi juurde noorsoo ja vabahariduse osakond kolonel Johannes Vellerindi juhtimisel, kes asus tegutsema skautide ja noorkotkaste ühendamise nimel. Mõlema noorteorganisatsiooni juhtide vastuseisu tõttu jäi ühendamine eelu viimata. Kõik tol korral päevakorral olnud probleemid muutusid ühel hoo bil tähtsusetuks seoses 1940. a sündmustega. 27. juunil 1940 oli vabariigi president sunnitud andma Kaitseliidu likvideerimise seaduse, millega katkes ka Noorte Kotkaste tegevus. Skautide peavanemaks määras kompartei nn juunikommunisti Erich Tarkpea eesmärgiga kohandada skautide organisatsiooni uue võimuga, kuid septembris 1940 lõpetati ka nende tegevus. Saksa okupatsiooni ajal ei antud luba skautide ega noorkotkaste organisatsiooni taastamiseks, vaid loodi organisatsioon Eesti Noored.

• Aldur Soe (keskel) külas Sakus EWaegsetel noorkotkastele

Tegevusest taasiseisevunud Eestis

17. veebruaril 1990 taasloodi Eesti Kaitseliit Järvakandis rahva omalgatuse korras, siis veel nõukogude okupatsiooni tingimustes. Taastus ka Noorte Kotkaste (NK) tegevus. Kaitseliidu (KL) ülemä päevakäesuga 29. jaanuarist 1992 asus NK peastaabi ülema ametikohale Aldur Soe, EWaegne noortemä gister ja Venemaa vangilaagrist läbikäinud mees. Tema abiks sai Leonhard Saluveer. Ka mina lülitusin NK organisatsiooni taasloomise töösse, eelnevalt tutvunud Aldur Soega, kellega kujunes lades koostöö. Aldur Soe külastas meid Sakus. Võtsime ta vastu koos veteranide noorkotkastega Saku mõisahoones ja jäädvustasime kohtumise ka fotole. Tol ajal ei olnud Kaitseliidule veel tagastatud maju Toompea tänaval ja tegevus toimus hoones Vana-Viru ja Uue tänava nurgal. Paljude siis lahendamist vajavate küsimuste kõrval oli päevakorral ka NK vormipluusi riideproovi leidmine, et tellida seda mõnelt riidevabrikult. Riideproovi leida ei õnnestunudki. Ka minu vormipluusi ei olnud säilinud.

Meie nõupidamistest võtsid siis osa paljud vanad eestiaegsed noorkotkad ja kodutütred, ka Maret Lepik, kes oli pikka aega Kodutütarde peavanem. Koos töökaaslase Kalju Ojaveskiga organiseerisime Saku keskkooli juurde NK rühma, mis tegutses edukalt. Osalesime 1992. a suvel Keila-Joa laagris. Hiljem NK rühma tegevus soikus. Omalt poolt korraldasin NK käsemä rade valmistamise kõigile liikmetele. Filmarihiivist laenusin EWaegseid kroonikafilme NK tegevusest, sealhulgas ka filmi „Relvastatud rahvas” KL suurparaadist 1938. a, mida näitasime Eesti Maaviijeluse Instituudi suures saalis bussidega kohale toodud noorkotkastele. 1995. a 26. mail olime pidulikl koon duse Maarjamäe lossis, kus tähistasime NK organisatsiooni 65. aastapäeva tollaegse peavanema kindral Aleksander Einselni osavõtul. Kululume NK organisatsiooni etendas olulist osa minu elus. Nüüd jälgin NK tegevust Oma Maa ja Kaitse Kodu vahendusel.

Erik-Herbert Pinka
Saku

OMA MAA

Viljandi, mai 2010

Meie tuhandeaastane kogemus

Meie jaoks ajaloo suursündmusel NATO välisministrite kohtumisel Tallinnas rõhutas küllap iga kõneleja organisatsioon kollektiivkaitse katkematu toimimist. Meid ei jäeta üksi ülekaaluka sissetungija vastu võitlema. Meile tullakse appi, nagu meiega aitame praegu maailma sõjakoldeid kustutada. Samas hoiduti hoolega nimetamast Venemaad, nagu poodu majas ei räägita köiest. Igaüks meist aga teab, et Vene imperialism on tuhande aasta jooksul aina püüdnud eestlaste põlusalale laieneda. Kas maailm on siis äkki paiks muutunud, et nüüd seda enam ei tehta. Vene imperialism ründab niipea, kui olud seda lubavad. Ta passib, labub haavua, kosub ja tuleb jälle tapma. Tõsi on seegi, et oleme hetkel kindlamini kaitstud kui ehk iial enne, st olud pole Venemaal sobivad. Elame tulemäe serval nagu Island. Peame olema valmis tuld kustutama, kuni see Maaema põues ise jahtub.

Kaitseliit 20.

Ajalugu või pooltõde?

17. veebruaril möödus 20 aastat päevast, mil Järvakanti kogunes tubli seltskond teotähtelisi kodanikke üle kogu Eesti. Oli neid seal 125 või enam, ei oska öelda, kuid enamuse neist esindas mingeid seltse või kaitseliidu malevkondi. Tolleks hetkeks oli kaitseliit taastatud kolmes kohas: Karksis, Rakveres ja Otepääl. Oli veel liite teiste nimele all ja osa olid lihtsalt vaatlejad, oli ka lihtsalt uudishimulikke. Oma allkirja andsid 125 meest ja naist. Nüüd on need 125 raiutud ajalukku ja raamatusse „KOLMAS ALGUS“, nagu pidulikult mälestuskivi avamisel öeldi. Nüüd kutsutakse meid kangelasteks, kuid mis peavad tundma need mehed ja naised, kes olid oma allkirja andnud juba enne 17. veebruari 1990.

Ma ei oska öelda, palju oli neid julgeid mehi üle Eesti, kes sõandasid avalikult kirjutada avalduse kaitseliitu astumiseks, kuid värskest taastatud Karksi malevkonnas oli neid 20 ja seda nõukogude võimu tingimustes. Neist neli (Raimond Vaher, Kalju Raba, Ants Kalam ja Jaan Kuningas) olid kohal Järvakandis - aga teised? On nad siis viletsamad kui need neli? Arvan, et mitte. Mõni neist tegutses kaitseliidus siiani.

1990. a 9. veebruaril õhtul kogunes Karksi kolhoosi ehitusosakonna saali mõnikümme inimest, peale selle vaatlejad Viljandist. Koosoleku lõppedes kirjutas kaitseliitu astumiseks avalduse 22 meest, kellest kaks võtsid järgmisel hommikul oma avalduse tagasi. Need 20 julget meest olid: Antu Rohtla, Ülo Seppa, Rein Seegel, Raimond Vaher, Raimo Luik, Tiit Hromenkov, Jaak Põldma, Jaak Välimäe, Kalju Raba, Leo Liiber, Kaido Tamberg, Kaupo Kuhlap, Andres Rätsep, Vladimir Matikainen, Pjotr Krjutškov, Jaan Kuningas, Anatoli Hupponen, Einart Kask, Raivo Raudvee ja mina.

Mõned neist ei hakanud kunagi kaitseliidus tegutsema ja heideti 28. novembril 1990 välja. Enamus neist aga tormas kohe tegevusse. Meie kaitseliitlaste turvasid Eesti Kodanike Komitee valimisi Sinimägedes, kaitsesid majanduspiiri Lillil piiripunkti, turvasid Eesti Kongressi Tallinnas, valvasid Tapal Eestlast lahkuvaid Vene vägesid jne. Tollane kõige suurem operatsioon oli aga rahaveo ja rahavahetuse relvastatud turvamine 1992. a, mis kestis kolm ööpäeva. Meie ajaloo on üldse kuidagi villu. Igaüks kirjutab seda just nii, kuidas endale kasulikult

ja käepärasem. Kui tahame, et ajalugu oleks õige, tuleks see ka selline kirjutada. Ma tahaksin rääkida härra Kalle Ellerist (hilisem esimene Eesti KLi ülem), keda ma tean kauem kui 20 aastat.

Oli 1990. a algus, kui Polli külanõukogus (esimees Raimond Vaher) tekkis plaan taastada Kaitseliidu Karksi malevkond, kuid teha seda Kodukaitseliidu nime all. Mind kui idee autorit valiti korraaitsekomisjoni esimeheks ja jaanuaris kutsusin kokku algatusrühma koosoleku, kuhu kuulusid tollased korraaitsekomisjoni liikmed ja mõned lähimad mõttekaaslased (Jaak Põldma, Ülo Seppa). Oma nõu ja jõuga aitas kaasa Harry Sepp, kes andis minu käsutusse eesti-aegse Kaitseliidu raamatu, mis oli talle annetatud kui eeskujulikule skaudile. Veebruari algul pidi kutsutama kokku asutamiskoolesolek, mis ilmselt oleks ka toimunud. Läks aga teisiti. Ühel õhtul koputati minu uksele ja, veendunud, et ollakse õiges kohas, tutvustati end. Need mehed olid Kalle Eller ja Peeter Luus. Nad olid kuulnud minu kavatsustest ja tulid rääkima Kaitseliidust, kuid veendunud, et ma tean sest nii mõndagi, ütlesid otse välja, et neil on kavas taastada üle-eestiline Kaitseliit. Ka meie peaksime kohe taastama Kaitseliidu üksuse, mitte tegema mingit muud liitu, ja nii läkski.

Ma ei oska öelda, paljude uste taga Kalle Eller koputas, paljusid Kaitseliitu taastama veenis, kuid ta saavutas oma eesmärgi. Polegi tähtis, kellelt sai ta volitused, tähtsad on teod ja usk sellesse, mida sa teed. Eks me kõik tegime toona vigu ja ega minagi alati Elleriga üht meelt olnud, pigem vastupidit, kuid see ei vähenda tema rolli Kaitseliidu taastamisel. Kui kedagi raiuda Kaitseliidu ajalukku, siis peaks see olema härra Kalle Eller. Kaldun arvama, et ükski president pole talle julgenud aumärki annetada kartes enast kompromiteerida. *IKalle Ellerile on annetatud Kaitseliidu eriteenete medal. Toiml Olgem siis vähemalt veel meie, 91 elus olevat Järvakandi koosolekust osavõtjat, ajaloo suhtes ausad. Näidake teised, et olite ja olete kangelased ja julgete tunnustada meest, keda tahetakse visata ajaloo prügikasti. Sügav kummardus sulle, härra Kalle Eller, Eesti Kaitseliidu taastaja.*

Tollane Karksi malevkonna pealik, Järvakandi koosolekust osavõtja, üks 125st Ants Kalam

Sakala kodutütred-noorkotkad Vabadussõja paikades

17. aprillil tegid Sakala noorkotkad ja kodutütred tuuri Vabadussõja paikades Lõuna-Eestis ja Põhja-Lätis. Sõit algas Viljandist, mööduti Laidoneri sünnikohast, jõuti Kärtnasse, kust punaste jalg kaugemale ei astunud, läbiti Helme ja Tõrva, peatuti korra Paju lahinguvälja muumendi juures, kulutati tund Valgas mjr Meelis Kivi hoolealuses muuseumis, tehti kummardus Anton Irve langemise kohas Strencis, otsiti üles hiljuti püstitatud mälestuskivi Landeswehriiga võideldes langenud Viljandi koolipoistele Stalbes ja vaadati üle Csesise ning Lode mälestussambad. Kuna kaasas oli ka nooremate klasside lapsi, tõi sõit neile Vabadussõja teema avastamise. Jahe päikeseline ilm aitas hoida meeled nähtu ja kuuldu suhtes erksana.

Vabadussõja paikade külastamisele pani 2000. aastal aluse tollane Sakala maleva pealik kpt Mati Mumm, kes koos noorteinstruktor Priti Sillaga koostas Zemessardze ohvitseride ja ajaloodoktori Talis Pumpurini abiga õpisõidu teekonna. Lätis oli, ime küll, Vabadussõja ausammas- teid palju säilinud. II maailmasõja järgse okupatsiooni elasid üle Augskrabene, Lode, Plani, Rauna, Ruhja ja Veselaukskase aused (nimekirja pole täielik). Praeguseks on taastatud Csesise, Egle (Strenci), Salaspilsi kalmistu ja Võnnu Oru ehk Cesi-

• Noored Stalbes Viljandi koolipoiste mälestuskivi juures

se Lejasi kalmistu aused. Uued mälestised on püstitatud Cekuleses ja Stalbes. Sakala maleva algatus leidis pool-dajaid laiemalt. Nõnda käis aastate jooksul sama rada pidi mitu bussit Tallinna maleva noori ja koolide ekskursioone Tartust, Sillamäelt ning Loksalt. Ühapäevased sõidud on ulatunud Csesiseni, kahepäevased Siguldani. Noorte kasuks polnud oma laupäevast kahju rühmajuhtidel Ene Lebretil, Taivar Rigal ja lapsevanemal Ülle Põrgil. Bussijuht Jüri Soolo mõjus

oma pärisameti kõrval ka hoolitseva isana. Kodutütred-noorkotkad on toredad, neid ühendab organisatsioon. 20 arenguaastast ja mõnest püüdlusest hoolimata pole neil aga külma ilma vormi. Suvel ilma üleriideda pääsevad kodutütred kollasetulised mütsid ja kaelarätid mõjule, samuti kui poiste tumesinised vormimütsid ja hallid pluusid, praegu aga liigume väljas nagu kirju kari. Nõnda oleme pealtvaatajate silmis ainult lapsed, mitte organisatsioon. Meie endi jaoks on ju tähtis ka

see, et vorm kutsub korrale, lisab ühtsustunnet. Loodame, et tuleval või ka ületuleval aastal saame Vabadussõja paiku külastada noortele isamaalastele kohases riietuses. Põhja-Lätis, st kunagisel Liivimaal või isegi Sakalas sõites tuleb iga paarikümne minuti takka ületada hoburauana keerduv Gauja ehk Koiva jõgi. Vaadates silla all voolavat tumedat vett näed nagu meie rahvast ajalugu.

Priti Silla, „reisisaatja“

Lüganusel tähistati Naiskodukaitse mälestuspäeva

Traditsiooni kohaselt tähistatakse igal aastal jüripäeva paiku Naiskodukaitse mälestuspäeva, meenutamaks neid naiskodukaitsjaid, kes Naiskodukaitseliit ühitasid aluse panid ja 1920–1930. aastatel selle pea 17000 liikmega suuorganisatsiooniks kujundasid.

Naiskodukaitseliit Alutaguse, Viru, Järva ja Tallinna ringkonna naiskodukaitsjad tähistasid mälestuspäeva 11. aprillil jumalateenistusega Lüganusel Ristija Johannese kirikus, mille järel asetati pärjad Vabadussõja aused ja sõnavõttega esinesid Alutaguse ringkonna esinaine live Rohtla ja Lüganuse jaoskonna esinaine Helene Arbus. Koosviibimisel Lüganuse rahvamajas pidas ajalooengu Merike Jürjo Tallinna ringkonna Toompea jaoskonnast ja vaadati Imbi Paju ajaloo filmi „Õed Soome lahe kahelt kaldalt“.

24. aprillil 1942 mõrvati Sosva surmalaagris mitmeid naiskodukaitsjaid. Teiste hulgas hukkusid 1942. aastal surma- kuuli läbi Naiskodukaitseliit juhtivatelt kohtadelt olnud Alice Kuperjanov, Ebba Saral, Salme Noor ja Alviine Rütel.

Allikas SI-97

• Sakala naiskodukaitsjad täisvormis

Veidi ajaloost Merike Jürjo loengust lühendatult

Tosin aastat tagasi sai Tartus alguse traditsioon austamaks ja meenutamaks neid naiskodukaitsjaid, kes panid 1920. aastail aluse vabatahtlikule riigikaitseliit naise liikumisele, arendasid selle 1930. aastail isamaaliseks naisorganisatsiooniks ja Eesti okupeerimise järel Nõukogude Liidu poolt hukkusid 1940. aastail stalinlike repressioonide ohvritena. Naiskodukaitseliit, kes oma pea 16 600 liikmega kujunes enne Teist maailmasõda Eesti

suuruselt teiseks naisorganisatsiooniks, alustas pärast enamlaste mässukatset 1924. aasta detsembris naisüksustena Kaitseliidu malevkondade juures. Kaks aastat hiljem, 1927. aastal ühendati kaitseliitlikud naisüksused iseisvaks keskkorraldusega Kaitseliidu eriorganisatsiooniks. Naiskodukaitsjad tegutsesid Kaitseliidu heaks tagala- ja toetusüksustes: korraldasid massitoitlustamist, pakkusid sanitaarteenindust, tegutsesid

kaitseliitlaste varustamise ja majandamise alal ning kujundasid Eesti ühiskonnas koduarmastavat isamaalist sustinena. Naiskodukaitseliit ühitasid väärselt organisatsioonid ja võimekus seisnes eelkõige tema juhtide ja liikmeskonna heas koostöös ning sinihallis kleidis naised kujunesid 1930. aastate lõpuks märgiliseks esindussümboliks pea kõigi riiklikel tähtpäevadel ja üritustel.

1940. aastal alanud Nõuko-

gude okupatsiooni tingimustes keelustati Kaitseliit koos eriorganisatsioonidega. Naiskodukaitseliit liideti tabasid stalinlike repressioonid rängalt: mitmed Naiskodukaitseliit juhid küiditati Siberisse ja hukati sealsetes vangilaagrites aprillikuus 1942. Siit tulebki traditsioon tähistada igal aastal aprillis jüripäeva paiku Naiskodukaitseliit mälestuspäeva.

Aga mis eelnes Järvakandile?

Hiljutise 20. aastapäevaga Kaitseliidu taasasutamise Järvakandis kerkis mitmetel inimestel üles küsimus: aga mis eelnes Järvakandile? On ju täiesti selge, et mitu sada inimest ei saanud lihtsalt niisama heast peast kokku tulla ja Kaitseliitu asutada – sellel pidi olema eeltöö. Nende ridade kirjutaja oli üks korraldajaid ja see töö käis muidugi ammu enne Järvakandit. Lisaks oli just autoril volitus Kaitseliiti taasluua. See volitus pärines sügisest 1989 ja tuli ainuvõimalikust kohast, Eesti Vabariigi Valitsuselt eksilis, ainult et veidi keerulisi teid pidi. Sel ajal oli väga intensiivne, rahvuslikus mõttes keskne kodanike komiteede liikumine ja selle keskel või mõnes mõttes eesotsas oli 9-liikmeline Ajutine Sidetoiimkond (AST). Just see AST sai eksilvalitsuselt volitud olla viimase esindaja okupeeritud kodumaal ja allakirjutana ühena üheksast AST liikmest küsis AST-ilt volitusi taasluua Eesti Kaitseliit. Ta sai need. Kuid tegevus oli alanud juba ammu enne seda. Kaitseliidu salk Tartu koolinoortest oli tegutsenud üle poole aasta ja n-õ initsiaativrühmi oli mujalgi üle maa, sealhulgas Viljandimaal. Sakala maleva praegustel liikmetel on ehk huvitav teada, et kui Kalle Eller oli sellal ettevõtmise sisuline juht, siis mees number kaks sel ajajärgul ning veel mõnda aega Järvakandi-järgsel ajalgi oli Peeter Illus, mulgiverd mees, kes ka ise on end kogu aeg mulgiks pidanud. Otseed suuna taasluua kaitseliit, olime teadlikult võtnud

1988. aasta teisel poolel. Enne seda olid meie tegevuseks pigem ettevalmistuseks sõjaväe võimalikuks organiseerimiseks esimesel võimalusel, ning laiemalt riigi ja rahvuse üldine kaitsevõime. Allakirjutanu ja tema kaaslased olid sellise suuna sõnastanud 1964. aastal ja asunud seda ellu viima. Seda tehes tuli muidugi arvestada reaalseid võimalusi ning okupatsioonirežiimi terast jälgimist kõigiti ja kõikjal. Meil kehtisid aastaid kindlad reeglid, näiteks ei kõnelnud vastavaid asju kunagi katuse all, eriti kui hoones oli elektrivool, või kui, siis avatud kraani juures ja poolihääli ning sedagi äärmise vajaduse korral. Me ei kirjutanud midagi üles, midagi, mis viidanuks organisatsioonile, saati siis põrandaalusele militaarorganisatsioonile, või kui me selguse mõttes kuskil asju paberile panime, siis need paberid põletasime otsekohe kohapeal.

Me olimegi edukad, see tähendab, et meid ja meie tegevust ei paljastatud, meie hulgast ei mõistetud kedagi süüdi. Meie struktuur ei olnud kuigi arvukas, meil oli äärmiselt vähe vahendeid, vähe peidetud relvi, veidi enam militaarkirjandust. Viimast lugesime ja uurisime küll eesti, vene, saksa, soome, inglise ning rootsi keeles ja võimalust mööda püüdsime endi sõjalist harimist hoida kuigivõrd süsteemseis raames. Siiski saavutasime mingi ettevalmistustaseme ja nii selguski hiljem, aastail 90-91, et nõukogude jaoks tuli täieliku ootamatuse

see, et Kaitseliit taastati sedavõrd ruttu, nii arvukana ja enam-vähem üle maa. Ma polnud kogu selle pika aja oma sellesuunalisest tegevusest kellelegi suud paotanud. Vaid kord rikkusin seda reeglit. See oli ajal, mil toimusid asjad nagu Balti apell jms. Mulle esitas otsese küsimuse Viktoras Petkus, üks tuntumaid Leedu rahvuslikus vastupanuliikumises, kes oli Eesti mõttekaaslasil külas. Petkus küsis mult, et miks mina, kes ma tunnen hästi endisi Mordva poliitvange (Udam, Tarto, Raudvassar, Silla jt.) ei käi teistimõtlejatega tihedalt läbi, ei kirjuta kuhugi alla ja olen n-õ kõrvaltvaataja. Ütlesin, et loen enda põhiülesandeks teha ettevalmistusi rahvuse kaitsevõime taastamiseks, et avalik protest ja eneseohverdamine ei käi selle eesmärgiga kokku. Petkus ütles mulle seepeale, et saab aru, respektierib aga ei kiida heaks. Noh, ta oli katoliiku vaimulik.

Me polnud ainsad sellise mõtteviisi kandjad. Märke uute aegade algusest võis täheldada mujalgi. Ilmselt oli rühmake Põltsamaal, eriti tugev oli rühm Pärnus. Nendega meil okupatsioonijal polnud kontakti. Meie eeliseks aga oli kõrgem üldine haritus, tegevuse parem läbimõeldus, süsteemsus, ratsionaalsus. Näiteks relvi oli Pärnu meestel kindlasti rohkem kui meil. Tagantjärele võib öelda, et meie eeliseks oli ka pidev ühendus nn dissidentliku liikumisega Eestis, kogu Baltikumis ja laiemaltki. Otsuse minna eelkõige Kaitseliidu taastamisele tegime täiesti kaalutletult. Seks ajaks oli selge, et laiaadele ringidele oli tähtis võimalikult täpselt taastada kõik „eestiaegne“. Mäletan hästi, kuidas meid ärritas see kirm, energia ja vaimustus, millega asuti Vabadussõja mälestusmärke restaureerima. Arukas oleks meile tundunud see raha ja

vaev rakendada Kaitseliidu taastamisse, et küll siis, kui võit käes, jõuab neid sambiaid püstitada. Aga see oli emotsioonide aeg, mil mõistuse hää jäi sageli pirinaks kõrvus. Me olime ka täiesti teadlikud neist puudustest, mis kaasnevad Kaitseliidu kiire taastamisega, me saime aru, kui sobimatu on täpselt järgida sõjaeelset Kaitseliidu põhikirja. Ent see kehtis juriidiliselt ja veel enam emotsionaalselt. Näiteks võiks olla see, kui puudulikult oli lahti kirjutatud organisatsiooni tegevuse sportlik külg. See ei olnud omal ajal seganud kaitseliidu laskurite jõudmist maailma tippu, kuid segas asja arendamist uuel ajal ja on jäänud nii tänaseni. Oleme siiani veendunud, et laskmises, laskesuusatamises, orienteerumisspordis, rallisõidus, motokrossis jne peaks tänagi Kaitseliit olema spordiorganisatsioon number üks ja see peaks kõik läbimõeldult kajastama ka põhikirjas.

Miks ma seda põrandaalust militaar-tegevust pole eriti avalikustanud? Sel on mitu põhjust, mille väljatoomine ning analüüs siinkohal läheks pikale. Mõnda tuleb aga mainida. Mu kaasvõitlejad noist aastaist on tänaseks suurelt jaolt surnud, pödurad ja haiged. Mõnelgi mehel on tugev viinaviga. Tähtsaim on aga see, et Eesti tänase vabariigi eliit on sovietaaja pärijad, komsomolitöötajad, EÜE kasvandikud. Mis oli meie tegevusest kasu? Seda ei saa kunagi teada, vähemalt täie kindlusega mitte. Midagi on siiski tajuda, aimata või oletada. Allakirjutanu on ka endiselt seda meelt, et kui praegu eksisteerib mingi reaalne kaitse riigile ja rahvusele, siis selleks on kõigepealt Kaitseliit kohapeal. Kaitseliit on ka nn tagasikohutav.

Kalle Eller

AASTA PARIM KOKKUTULEK!

Lõikuskuu kahekümnendal päeval on Raplamaale Toosikannule lahkesti oodatud Kodutütarde ja Noorte Kotkaste endised liikmed.

KOKKUTULEKU AMETLIK AVAMINE ON 21. AUGUSTIL KELL 1100.

MEENUTUSED, HEIETUSED, JÕUKATSUMISED, TANTS JA TRALL KESTAVAD 22. AUGUSTI KESKPÄEVANI!

OSALEMISSOOVIGA PALUME PÖÖRDUDA OMA KODUMALEVA NOORTEINSTRUKTORI POOLE.

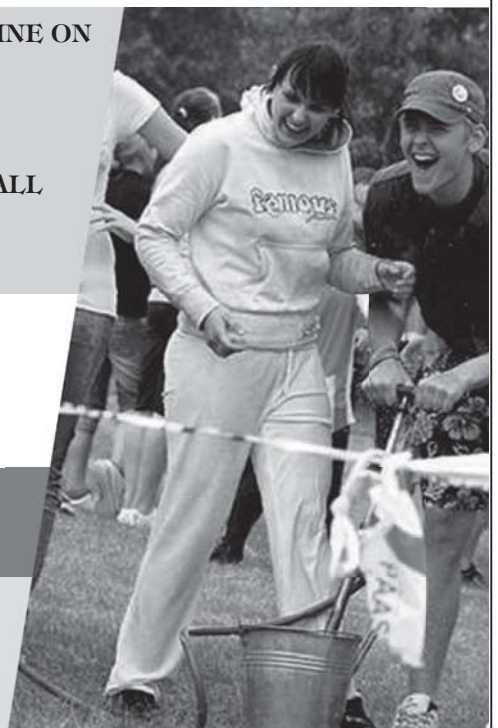
INFO: WWW.VILISTLASED.COM VÕI 515 1612, 517 7049.

OSALEMINE ON TASULINE JA KOHTADE ARV PIIRATUD! TULE JULGESTI, TEGEVUST JÄTKUB KÕIGILE!

VILISTLASTE KOKKUTULEK 2010

*Lõhekuus täitus
Kalle Elleril 70
aastat. Maaema on
talle usaldanud eriti
raskel toimetusi,
mida iga mees võija
ei kannataks. Tulgu
talle toeks esisad
Toonela mailt,
mõistku ta meel
nende nõu. Ärksamat
maarahval on seda
meest võija, kelle
ümber koguneda.*

*Jõudu talle kõiges
Oma Maalt.*

Jakob Hein.

Avaldus alaliseks väljasõiduks

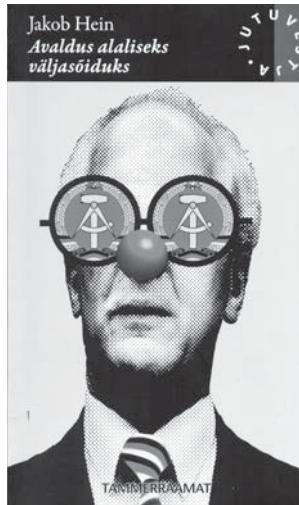
Tutvustus

(eesti keeles 2010)

Sakslasest autor on mitte ainult näinud vaid ka läbi näinud Saksa DV juhtkonna kujutelmad ja elu Ida-Saksamaal. Teos koondab tillukesi tõsielul põhinevaid humoreske, millest „Tervitused kosmosest“ võtame vaatluse alla. Kes meist ei teaks kolme kuulsat vene koera Laika, Belka ja Strelka, kogu maailm teab nende nimesid. Vähesed teavad, et Laika suri juba paar tundi peale lennu algust nähtavasti vigase kuumakilbi tõttu. Biomeetriste andmete „läbitöötamisel“ koostatud tõend selle kohta, et Laika elas kaaluta olekus, mis maailmas palju kõmu tekitas, oli pelgalt nõukogulik tõde. Belka ja Strelka lennust pidi saama esimene suurejooneline meedialavastus, kuidas inimene vallutab maailmaruumi. Selleks kasutati Saksa DVst pärit kaameraid ja teletehnikat ning Wolfeni vabriku filmi. Baikonuri lennujuhtimiskeskuses soovitati kosmosest saadud pilt täiesti uude tehnoloogia abil filmilindile. Mis kosmose toimus,

sellest andis pilt täieliku ülevaate. Koerad olid juba stardi ajal täielikus paanikas: haukusid ja sipsutasid jalga tõstes siia-sinna. Kui kapsel oli jõudnud stabiilsele orbiidile, läks asi veel hullemaks: koerad hammustasid teineteist, püüdsid teineteise seljas ratsa sõita ja olid kui arust ära. Kaasavõetud koeratoit tuli kinnitusest lahti ja hõljus kättesaamatult kapsli ringi. See tähendas nälga. Kui ettenähtud 18 ringist oli 4 läbitud, hammustas Belka oma reisikaaslasel kõri läbi ja asus teda nahka pistma. Koerte maandumist ja arstlikku kontrolli näidati televisioonis, kus koerad haukusid sõbralikult ja tegid muidki koerte häälil. Ainult et need ei olnud Belka ja Strelka, vaid juba varem filmitud Tarass ja Anatoli – N Liidu kergetöötuse ministri asetäitja koerad.

Mõnuga lugenud,
Priit Silla

Sakala maleva sõduriproov

24-25. aprillil sai Sakalas 11. korda teoks sõduriproov, mis pole katse kergete killast. Sõduriproov tähendab linnulennult 36-km patrullivõistlust lahingupaaridele. Seekord oli lahingupaare väljas üheksa. Maa tuli läbida 24 tunniga, alustati Väluste laskeväljalt lõpetati Holstre-Polli suusakeskuses, seega kulges trass Paistu ja Tarvatu valla aladel. Juhtus nõnda, et võitja jäi seekord välja kuulutamata. Kaks paari läbisid küll trassi, kuid kulutasid selleks üle kolme tunni kontrollajast rohkem. Lõpetajad olid vbl Janno Kütt Skautpataljonist ja tema paariline Raul-Rudolf Peets Sakala malevast ning v-srs Raivo Roosi Skautpataljonist ja Einar Vendelin Sakala malevast.

Analüüside tulemusi arvas võistluse korraldaja n-ltn Andrus Põldma, et võistlejad olid ettevalmistust võtnud liiga kergelt. Palju karistuspunkte tuli üsna trassi alguses miinivälja ületamisel, sama lugu kordus esemete otsimisel. Noavisked võinuksid olla tabavamad, vahelejäämisi vastutegutsajatele saanuks vältida. Õppetund oli ta kõigile igal juhul.

Sakala sõduriproov pole igapäevasele jõukohane. Ka varem on ette tulnud, et sellega saavad hakkama vähesed. Aga väheste hulka pääsemine ongi eesmärk.

Priit Silla

Noored Kotkad tähistavad juubelit

• Võrumaa Noorkotkaste Malev tähistas NK 80. aastapäeva 15. mail 2010 kultuurimajas Kannel piduliku aktusega. Kell 12.00 toimus NK pidulik rongkäik vormides Võru linnas. Planeeritud arv rivis oli üle 100 noorkotka + juhid

• Saaremaa noored kotkad saavad igal aastal kokku Merisel mehiste meeste laagris. See on laager, kuhu naishingi kaasa ei võeta ning saadakse hakkama ise. Saaremaal on noored kotkad toimetanud taas 1995. aastast ning praegu on Kaitseliidu Saaremaa maleva juures poisse 200 ringis.

• Põlva maavanem Priit Sibul kutsus 27. mail Noored Kotkad juubeile. Oodatakse kõiki noortejuhte (sh KT juhte) ja iga rühma tublimaid noorkotkaid. Toimub pidulik vastuvõtt koos väikse etteaste, pidulike sõnavõtude ja tublimate tunnustamisega.

OMA MAA

Tellimisnumber 00911

Toimetus KL Sakala Malev
Peetrimõisa 71024
Viljandimaa

Väljaandja Kaitseliidu Sakala Malev
pealik kol-ltn Anto Kergand
tel. 435 5575, faks 435 5579,
e-mail: oma.maa@mail.ee

Toimetajad Priit Silla 528 4734,
e-mail: priit.silla@mail.ee
Kerstin Käärik 522 1866,
e-mail: kerstin.kaarik@mail.ee